

Išvados ir rekomendacijos sklaidai

Lietuvos profesinio mokymo teikėjams: Įveikime akliavietę

Pameistrystė Lietuvoje: padėtis ir iššūkiai

2021 m. spalio mėn.

Sudarytoja: dr. Rasa Lužytė, r.luzyte@gmail.com

Informacija apie renginį

Dėl šių išvadų ir rekomendacijų dalyviai susitarė seminare *Lietuvos profesinio mokymo teikėjams: Įveikime akliavietę* (Birštonas, Lietuva, 2022 m. spalio 21-22 d.).

Renginį finansavo Vokietijos ambasada, organizavo Vokietijos ir Baltijos šalių prekybos rūmai Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje (AHK).

Seminare pranešimus skaitė atstovai iš šių įstaigų: įmonių - REHAU Group, Micron, Hella; Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija; Užimtumo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos; „Investuok Lietuvoje“ – oficiali Vyriausybės tiesioginių užsienio investicijų ir verslo plėtros agentūra; Vokietijos ir Baltijos šalių prekybos rūmai Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje (AHK); Vokietijos prekybos ir pramonės rūmų asociacija (DIHK); IHK (Niurnbergas) – rūmų pramonė ir prekyba (CCI); Profesinio mokymo centrai - Vilniaus Jeruzalės darbo rinkos mokymo centras ir Visagino technologijų ir verslo profesinio mokymo centras, Kauno technikos profesinio mokymo centras. Renginyje dalyvavo 20 dalyvių.

Renginio programa ir dalyvių sąrašas pridedami prie šio dokumento kaip 1 ir 2 priedai.

Išvados ir rekomendacijos bus perduotos Vokietijos ambasadai Lietuvoje, Vokietijos ir Baltijos šalių prekybos rūmų Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje (AHK) nariams bei Lietuvos institucijoms, kurios finansuoja, administruoja ir /arba organizuoti Pameistrystę Lietuvoje.

Renginio tikslai

Vienas svarbiausių tikslų - suburti platų profesionalų, praktiškai įgyvendinančių pameistrystę, taip pat pameistrystę organizuojančių ar finansuojančių institucijų atstovų, spektrą, siekiant išsiaiškinti pameistrystės iššūkius Lietuvoje iš įvairių perspektyvų.

Antrasis tikslas – surasti sprendimus, padėsiančius pagerinti Lietuvos pameistrystės procesus, remiantis dalyvių įvairiapuse patirtimi bei Vokietijos dualinio mokymo modeliu.

Trečiasis tikslas - sukurti naujus efektyvius bendradarbiavimo tinklus pameistrystės plėtrai Lietuvoje.

Bendrosios išvados ir rekomendacijos

Teisinis reguliavimas

- Lietuvoje yra pilnai veikianti teisinė sistema pameistrystės reguliavimui. Tačiau rekomenduotina suderinti skirtingų valstybinių institucijų pameistrystės tvarkų įgyvendinimą tarpusavyje, kad pameistrystės įgyvendinimo procesas taptų aiškesnis ir paprastesnis teikėjams, ypatingai įmonėms.

Pameistrių atlyginimas

- Lietuvoje, dažnai kai kuriuose sektoriuose (pvz. kai kuriose apdirbamosios pramonės srityse) pameistrių atlyginimas pasibaigus pameistrystės mokymui ir pradėjus dirbti įmonėje, kurioje mokytasi, nepasikeičia, arba padidėja nežymiai. Vokietijoje pameistrių atlyginimas dirbant pagal pameistrystės sutartį siekia nuo

550 Eur pirmais metais iki daugiau nei 800 Eur trečiais metais. Pabaigus mokymą, pameistrys(-ė) pasirašo darbo sutartį ir jo(-s) atlyginimas pakyla dvigubai. Lietuvoje pameistriams(-ėms) už mokymąsi mokymo įstaigoje skiriama stipendija nuo 60 Eur iki 300 Eur, bei mokamas darbo užmokestis įmonėje, kuris dažnai yra žemas, nes pameistriai neturi patirties. Tikslinga ženkliau padidinti pameistrių, baigusių mokymą, atlyginimą, siekiant motyvuoti juos likti toje pačioje įmonėje. Taip padidėtų ir susidomėjimas pameistryste bei kvalifikuotų darbuotojų pasiūla darbo rinkoje.

- Pameistrių atlyginimus tikslinga subsidijuoti stambiau. Didesnės mokesčių lengvatos pameistrius įdarbinusioms įmonėms padėtų sumažinti bedarbystę, pritraukti daugiau mokinių į pameistrystę, tai ilgesnėje perspektyvoje atsipirktų ekonomikai per sukuriamą vertę.

Organizavimas

- Būtina parengti įmonėms detalias pameistrystės įgyvendinimo schemas, atitinkančias egzistuojančias teisės aktų reglamentuojamas tvarkas.

Administravimas

- Būtina mažinti administracinę naštą įmonėms bei sukurti vieningą integruotą tarpinstitucinę duomenų bazę pameistrystės administravimui. Vertėtų išsianalizuoti Vokietijos pavyzdį, kur įmonės nepildo papildomos dokumentacijos, nes mokymo proceso administravimas yra integruotas kartu su kitais įmonės atsiskaitymo procesais. Pameistrystė, organizuojama ir finansuojama skirtingų ministerijų Lietuvoje, turi skirtingas įgyvendinimo schemas bei skirtingą administravimo dokumentaciją. Įmonės teikia tuos pačius duomenis skirtingoms institucijoms. Tikslinga būtų peržiūrėti ŠMSM, Užimtumo tarnybos, bei ŠMSM ir EIM pameistrystę finansuojančių projektų surenkamos informacijos pobūdį ir surasti galimybę paimti duomenis iš valstybės valdomų duomenų bazių, bei įvertinti galimybę atsisakyti kai kurios dokumentacijos pildymo.

Mokymasis darbo vietoje

- Lietuvoje pameistrystė dažnai sutapatinama su mokymu darbo vietoje. Mokymasis darbo vietoje yra svarbi profesinio mokymo, taip pat ir pameistrystės dalis. Tačiau vien tik mokymasis darbo vietoje neleistų pameistriui(-ei) tapti išsilavinusiu asmeniu, suprasti praktinių įgūdžių sąsajas su teorinėmis žiniomis, įgyti bendrųjų kompetencijų ir socialinių įgūdžių bendraujant su kitais mokiniais ir su mokytojais. Svarbu bendras asmens išsilavinimas ir kompetencijos, ne tik profesija ar praktiniai įgūdžiai konkrečiai darbo vietai. Todėl tvariausias, visoms šalims teisingiausias pameistrystės modelis – kuomet įmonė vykdo pameistrystę kartu su mokymo įstaiga.

Komunikacija tarp pameistrystės dalyvių

- Komunikacija tarp įmonių ir profesinio mokymo įstaigų dažniausiai remiasi skirtingomis vertybėmis. Įmonės siekia gauti pelną, mažinti kaštus, sąnaudas, laiko praradimus, todėl įtariai žiūri į mokymą pameistrystės forma, į reikalavimą skirti profesijos meistrą, papildomos dokumentacijos pildymą, bei savo darbuotojo išleidimą į mokymo įstaigą. Įmonės labiau linkusios mokyti tik konkrečiai darbo vietai reikiamų kompetencijų/funkcijų. Profesinio mokymo įstaigos siekia užtikrinti įmonės poreikius, tačiau taip pat siekia suteikti besimokančiam asmeniui platesnį išsilavinimą, padidinti jo įsidarbinamumą darbo rinkoje, kvalifikacijos suteikimą. Ilgesnėje perspektyvoje pameistrystė užtikrina naudą visiems pameistrystės dalyviams, todėl komunikacija tarp įmonių ir mokymo įstaigų turėtų remtis ne tik momentinės naudos aptarimu, bet ir požiūriu į tolimesnę perspektyvą – už pusės metų, metų ar kelių.
- Komunikacija tarp profesinio mokymo įstaigų ir įmonių yra kertinė organizuojant pameistrystę - atrenkant pameistrius, nustatant darbo vietoje galimas įgyti kompetencijas, tvarkant dokumentaciją, rengiant mokymo darbo vietoje planus, tvarkaraščius. Geras pameistrystės rezultatas gali būti pasiekiamas šalims išsiaiškinus lūkesčius viena kitai, glaudžiai bendradarbiaujant ir sklandžiai komunikuojant.

Pameistrystės žinomumas

- 2020 metų duomenimis, tik 34 iš 61 profesinio mokymo įstaigos vykdo pameistrystę, ir tik 3 % mokinių baigė mokymą pameistrystės forma. „Kurk Lietuva“ programos 2020 metais vykdyto tyrimo metu apklausiant įmones paaiškėjo, kad apie 70 % įmonių niekada nebuvo įsitraukusios į pameistrystės organizavimą, kas antras respondentas nežinojo, kas yra pameistrystė. Darytina išvada, kad būtina ieškoti priemonių ir atlikti pakeitimus pameistrystės įgyvendinimo grandinėje siekiant padidinti pameistrystės žinomumą, patrauklumą bei naudą.
- Darbdaviai turi per mažai informacijos apie pameistrystę, kad ją susidomėtų ir suprastų, nuo ko pradėti ją vykdyti. Būtina organizuoti aktyvią informacijos sklaidą apie pameistrystę įmonėms, informuojant apie pameistrystės naudas bei pateikiant aiškius pameistrystės įgyvendinimo žingsnius.
- Tikslinga organizuoti įmonių, sėkmingai organizuojančių pameistrystę, gerosios patirties sklaidą.
- Verslo įmonių asociacijos, įvairūs Prekybos rūmai turėtų būti pilnai įgalinti suteikti informaciją apie pameistrystę, ir turėtų būtų paskatinti per tikslingas paramos priemones skleisti ją savo narėms efektyviausiais formatais.
- Lietuvoje veikia 61 profesinio mokymo įstaiga, iš jų 42 turi sektorinius profesinio mokymo centrus su modernia įranga. Visos profesinio mokymo įstaigos yra atsinaujinusios pastatus ir klases. Svarbu parodyti šią pažangą, siekiant pagerinti būsimų pameistrių ir įmonių požiūrį į profesinio mokymo įstaigas.
- Tikslinga organizuoti aktyvias sklaidos priemones visoms svarbiausioms pameistrystės tikslinėms grupėms – pameistriams, jų tėvams, darbdaviams, mokymo įstaigoms, taip pat verslo įmonių asociacijoms.
- Rekomenduotina įtraukti jaunimo nuomonės formuotojus (influencerius) skleidžiant informaciją apie pameistrystę.
- Profesinio mokymo prestižas priklauso ir nuo to, kaip viešai yra pristatomi darbininkiškas profesijas turintys asmenys ar amatininkai. Remiantis Vokietijos patirtimi, karjeros ugdymas turėtų prasidėti ankstyvame amžiuje. Jei mokiniai mokyklose būtų patraukliai, reguliariai ir tikslingai supažindinami su tuo, ką įvairių profesijų žmonės „dirba visą dieną“, bei kokia jų gyvenimo gerovė, mokiniai ir jų tėvai būtų labiau apsisprendę dėl profesijos pasirinkimo.
- Tėvai daro didelę įtaką vaikams pasirenkant profesiją ar studijas. Svarbu nukreipti informaciją apie pameistrystę ir apskritai apie profesinį mokymą į mokinių tėvus, siekti perteikti geruosius pavyzdžius.

Informacijos teikimas apie pameistrystę

- Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro, veikiančio prie LR švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, kurioje yra interneto svetainė www.pameistryste.lt, bei ją koordinuojantis Konsultavimo ir informavimo skyriaus Pameistrystės poskyris talpina daug naudingos informacijos apie pameistrystę, o taip pat teikia informaciją, konsultuoja, teikia metodinę, administracinę, organizacinę pagalbą, padeda spręsti problemas ne tik besikreipiančioms įmonėms, bet ir mokymo įstaigoms bei pameistriams. Reiktų siekti užtikrinti tolimesnį šios svetainės administravimą per tikslingas finansavimo priemones, kad jame pateikiama informacija būtų aktuali, patraukli, patogi naudoti, nuolat atnaujinama, susisteminta. Taip pat užtikrinti svetainės žinomumą tikslinių grupių tarpe.
- Profesinio mokymo įstaigos turėtų reguliariai siųsti informaciją talpinimui www.pameistryste.lt svetainėje, susijusią su galimybe pasiūlyti įmonėms pameistrių, suteikiant informaciją apie vykdomas mokymo programas ir kitas paslaugas.

Konsultacijos, pagalba įmonėms

- Rekomenduotina išvystyti mechanizmą, užtikrinantį praktinių konsultacijų įmonėms teikimą pameistrystės įgyvendinimo klausimais. Vokietijoje aktyvų įmonių konsultavimą ir pagalbą ruošiantis mokymui darbo vietoje teikia Rūmų Konsultantai, kurie lankosi įmonėse ir teikia paramą. Galimas sprendimas Lietuvoje – pasitelkti Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro Konsultavimo ir informavimo skyriaus

Pameistrystės poskyrį informuoti ir/ar apmokyti Rūmų darbuotojus teikti tinkamą sinchronizuotą informaciją apie pameistrystę.

Mokymo kokybė ir pasitikėjimas profesiniu mokymu

- Mokymo įstaigos turėtų būti aktyvios komunikuojant su verslu, nebijoti aktyviai pristatyti savo paslaugas, dirbti kartu su įmonėmis pritaikant mokymo turinį. Pro-aktyvus požiūris ir pastangos prisiderinti prie įmonių poreikių kelia įmonių pasitikėjimą pameistryste.
- Profesinės mokymo įstaigos turėtų turėti tinkamą mokymo turinį, adaptuoti jį pagal įmonių poreikius, kad verslas pasitikėtų profesiniu mokymu ir pameistryste. Iš kitos pusės, įmonės turėtų būti supratingos, kad pameistriui(-ei) būtina gauti platesnių žinių ir gūdžių, nei reikia konkrečiai darbo vietai, kad būtų užtikrintas jo(-s) įsidarbinamumas darbo rinkoje.
- Profesijos mokytojų kompetencija yra vienas svarbiausių profesinio mokymo kokybės garantų. Profesijos mokytojai turi nuolat atnaujinti savo praktines žinias stažuodamiesi įmonėse bei kvalifikacijos kėlimo kursuose. Ši sritis turėtų būti labiau finansuojama.
- Įmonių meistrai turėtų turėti tinkamas kompetencijas jaunų žmonių mokymui darbo vietoje, nes jie ne tik ruošia darbuotoją konkrečiai darbo vietai, bet ir formuoja profesinę jauno žmogaus tapatybę bei asmenybę.
- Vokietijoje, visos įmonės, dalyvaujančios pameistrystėje, turi atitikti tam tikrus reikalavimus. Lietuvoje kol kas nėra kontroliuojamas įmonių pasiruošimas suteikti visas mokymo programoje numatytas kompetencijas. Nors mokymo kokybės užtikrinimui tai būtų aktualu, ypač žinant, kad įmonės suteikia 70 % viso mokymo, tačiau kontrolė tik dar labiau sumažintų pameistrystės patrauklumą. Kol nėra įdiegtų konsultavimo ir patrauklios finansinės paramos įmonėms paketų– įmonių pasirengimo vykdyti mokymą kontrolė yra netikslinga.

Pameistrystės stebėseną

- Rekomenduotina išvystyti nacionalinį pameistrystės stebėsenos mechanizmą, matuoti daugiau rodiklių. Ypač svarbu reguliariai (ketvirčiais, pusmečiais ar kasmet) atlikti pameistrystės kaštų-naudų analizę remiantis patikrinta užsienio šalyse metodologija, ir jos rezultatus skelbti įmonėms.

Pameistrystės organizavimo schemos

- Rekomenduotina atskirti pameistrystės kaip organizavimo formos ir pameistrystės kaip mokymosi metodo sampratą siekiant atitikti Lietuvos įmonių galimybes dėl pameistrystės organizavimo. Žvelgiant į Vokietijos pavyzdį, kur mokymo profesinėje mokymo įstaigoje kaitaliojimo su mokymu įmonėje tvarkaraštis yra įtvirtintas teisės aktuose, susidaromas įspūdis, kad pameistrystės esmė – būtent mokymo vietos kaitaliojimas. Tačiau pameistrystėje svarbus pats bendrųjų ir profesinių žinių, pradinių praktinių gebėjimų įgijimo mokymo įstaigoje derinimo faktas su mokymusi darbo vietoje. Svarbu, kad šis derinimas būtų patogus tiek įmonei, tiek mokymo įstaigai, tiek pameistriui(-ei). Lietuvoje įmonės išreiškia poreikį įdarbinti jau pakankamai profesinio mokymo įstaigos parengtą pameistrį(-ę), kuris(-i) moka dirbti saugiai, geba tinkamai elgtis su įrankiais bei brangiais įrenginiais. Reikėtų sudaryti sąlygas vykdyti pameistrystę pagal tokią schemą. Šiuo metu, viena iš galimų pameistrystės schemų, organizuojama per Užimtumo tarnybą, reikalauja nuo pirmos dienos turėti darbdavį. Vertėtų peržiūrėti šią schemą siekiant padidinti pameistrystės patrauklumą įmonių tarpe.

Konkrečios iniciatyvos pameistrystės gerinimui

Darbo grupė dėl pameistrystės administracinės naštos mažinimo galimybių

- Renginio dalyviai sutarė sudaryti darbo grupę, dalyvaujant atstovams iš Investuok Lietuvoje, Užimtumo tarnybos, Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro, Vilniaus Jeruzalės darbo rinkos mokymo centro.

Išsikeltas tikslas peržiūrėti pameistrystės administracinius dokumentus ir pateikti pasiūlymus, kurių iš jų būtų galima atsisakyti informaciją paimant iš bendrų duomenų bazių.

Darbo grupė dėl detalių pameistrystės įgyvendinimo schemų sukūrimo

- Nutarta kartu parengti įmonėms detalias pameistrystės įgyvendinimo schemas, atitinkančias egzistuojančias teisės aktų reglamentuojamas tvarkas. Bus svarstoma galimybė jas pateikti ir interaktyvioje elektroninėje formoje.

Bendradarbiavimo plėtra

- Marijampolės LEZ (laisvoji ekonominė zona) sieks glaudesnių ryšių su regione esančiomis profesinėmis mokymo įstaigomis.

Informacijos apie pameistrystę didinimas

- Dalyviai sutarė nusiųsti su pameistrystę susijusią informaciją pameistryste.lt svetainei.